

"FORUM GØTEBORG", 28. april 1981.

Innledning ved Statsministeren om den norske regjeringssynspunkter og intensjoner når det gjelder mulighetene for utviklet industrielt og energipolitisk samarbeid mellom Norge og Sverige.

Som forsamlingen sikkert er vel kjent med undertegnet statsminister Fälldin og jeg den 25. mars d.å. en avtale om økonomisk samarbeid, særlig på industri- og energiområdene. Foruten hovedavtalen har vi undertegnet tre protokoller vedrørende henholdsvis norske oljeleveranser til Sverige, opprettelse av et norsk/svensk industrifond samt svenske leveranser av elektrisk kraft til Norge.

Disse avtaler håper jeg vil bli et viktig element

2.

og en betydelig stimulans for det videre konkrete samarbeid mellom våre to land.

Før jeg går nærmere inn på dette avtalekompleks vil jeg gi enkelte stikkord for å karakterisere den industrielle utvikling i Norge under 70-tallet:

- industriproduksjonen har stagnert siden 1974,
- i løpet av de siste 5 år har industrisysselsettingen gått ned,
- vi har tapt markedsandeler både ute og hjemme,
- fra 1970 er egenkapitalandelen i industrien totalt redusert med nær en tredjedel.

Dette bilde dekker imidlertid over viktige positive sider. Det meste av eldre industri samt det som er bygget ut de siste årene er tilpasset miljøvernstandarder

både hva angår ytre miljø og arbeidsmiljø som ligger på linje med det beste i andre industriland. I mange land står man fortsatt foran gjennomføringen av slike tiltak. Det er gjennomført betydelige strukturrasjonaliseringer innen den konkurransutsatte industrien. F.eks. ser norsk treforedlingsindustri i dag helt anderledes ut enn den gjorde bare for fem år tilbake. Kraftkrevende industri har styrket sin posisjon. Betydelige deler av verkstedindustrien har med suksess omstilt seg til offshoremarkedet. Bildet er altså nyansert, men enkelte av hovedtrekkene gir grunn til bekymring.

Det er på denne bakgrunn at den norske regjering for kort tid siden la frem for Stortinget en melding om "industripolitiske retningslinjer for de nærmeste år fram-

over".

Regjeringen har i Industrimeldingen lagt opp til en industripolitikk som skal gjøre våre bedrifter i stand til å møte det hardere konkurranseklima. Sentralt i denne politikken er stor vekt på rammestyrt gjennom utformingen av den generelle økonomiske politikk og nedtrapping av de selektive støttetiltak.

Internasjonalisering av norsk industri er etter Regjeringens oppfatning én av forutsetningene for å nå målsettingen om en effektiv og konkurransedyktig industri. Vårt eget hjemmemarked er for lite til å tilfredsstille en effektiv industriproduksjon. Vår industri- og energisamarbeidspolitik har sitt utgangspunkt i den situasjon som jeg her kort har beskrevet og våre forhandlinger med Sverige må sees på denne bakgrunn.

Det avtalekomplekset som Norge og Sverige nå har kommet frem til, er et resultat av drøftelser som våre to lands regjeringer gjennom lengre tid har ført. Målet har vært å underbygge og stimulere et utvidet norsk/svensk samarbeid på det økonomiske område. Undertegningen av avtalen var en viktig milepæl i dette arbeid. Jeg tror også det var en viktig milepæl i nordisk samarbeid.

Utgangspunktet for vårt arbeid har vært en felles erkjennelse av at både Norge og Sverige er land med begrensede ressurser og hjemmemarkeder. Det må være en åpenbar fordel for begge land å samarbeide med utgangspunkt i de ressurser og sterke sider hvert land har hver for seg. Gjennom et slikt samarbeid vil vi lettere kunne utvikle et næringsliv som kan klare seg og vokse i den stadig sterkere internasjonale konkurransen.

Vi ser ikke de avtaler som nå foreligger som noen sluttsten, men som en sentral impulsgeber, som en viktig byggekloss for den videre utbygging av samarbeidet.

Vi ser også en nær sammenheng mellom det nye norsk/svenske avtalekompleks og nordisk økonomisk samarbeid i en videre ramme. Vi er overbevist om at avtalene også på

6.

det nordiske plan vil virke stimulerende på forbindelsene og på samarbeidet mellom oss.

Samtidig er det et faktum at de eksisterende nordiske ordninger fortsatt vil være av vesentlig betydning også for det tosidige samarbeidet. Det gjelder Den nordiske Investeringsbank og Nordisk Industrifond. Det gjelder også forventninger til det opplegg for prosjekt-eksport som våre regjeringer nå har sluttet seg til.

På det nordiske plan er det derfor allerede ganske mye "verktøy" til disposisjon for næringslivet. Det må vel likevel erkjennes at det praktiske og konkrete økonomiske samarbeid mellom våre ^{nordiske} land ikke har innfridd forventningene og heller ikke utnyttet det potensial som faktisk foreligger. Det har vært hevdet - og trolig med rette - at vi i de nordiske land har hatt

lettere for å etablere et forpliktende samarbeid i en større europeisk sammenheng enn på nordisk basis. Forhåpentligvis er det et tilbakelagt stadium. Vi søker nå å legge til rette ordninger som skal gjelde bilateralt uten å legge hindringer i veien for en videre utvikling av det nordiske samarbeid og den nordiske integrasjonen generelt.

Når det gjelder mulighetene for et mer utviklet samarbeid, vil det først og fremst være bedriftene selv - enten de er statlige eller private - som er de direkte aktører. Uten at bedriftene i begge land ser sine interesser tjent med å utbygge et slikt samarbeid, vil det ikke komme i stand.

Det har vært en grunntanke i de forhandlinger som

8.

har ført frem til avtalene at det som regjeringene på sin side kan og må konsentrere seg om er å legge forholdene best mulig til rette for at bedriftene skal kunne samarbeide effektivt. Regjeringene må søke å samordne og praktisere den lovgivning som påvirker bedriftenes disposisjoner slik at den fremmer et konkret samarbeid.

Hvilke forutsetninger foreligger så egentlig for et utvidet industrisamarbeid mellom Norge og Sverige? Hva mener vi med et utvidet samarbeid - og hva er det vi egentlig ønsker?

Jeg tror det er viktig innledningsvis å se litt på de eksisterende forbindelser og på de likheter - og ikke minst ulikheter - som finnes mellom industrien i Norge og Sverige. Disse ulikheter fremstår dels som problem for samarbeid, men kan også skape forutsetninger

for et videre samarbeid.

De økonomiske forbindelsene mellom Norge og Sverige har alltid vært viktige, og det er vel ingen overdrivelse å si at det i betydelig grad har utviklet seg et avhengighetsforhold mellom næringslivet i våre to land. Sverige er Norges 3. største handelspartner. Holdes olje og gass utenfor - er Sverige, og har gjennom en årrekke vært, vårt viktigste eksportmarked. Norges betydning for Sverige er tilsvarende. I 1980 eksporterte Norge for 8.5 milliarder norske kroner til Sverige - Sveriges eksport til Norge beløp seg til 13.9 milliarder. Det betyr at Norge har et underskudd på handelsbalansen med Sverige, på hele 5.4 milliarder kroner.

Samtidig med økningen i samhandelen har det

skjedd en rask utvikling av det praktiske samarbeide mellom våre to land. Svenske bedrifter har opprettet nærmere 250 datterselskaper i Norge med mer enn 20.000 ansatte. Norske bedrifter har gått inn i Sverige på tilsvarende vis, men i betydelig mindre omfang.

Det vi kan slå fast, er at det finnes en kraftig dynamikk i de økonomiske og industrielle forbindelsene mellom våre to land.

Oljeforekomstene og den økonomiske styrke Norge har fått som følge av dette, har skapt et grunnlag for en ny utvikling i forholdet til Sverige. Det er tydelig at interessen fra svensk industris side i de senere par år har økt for Norge både som marked og som leverandør. Kunnskapene på svensk side om Norge har økt. Det "gjerde"

av manglende kunnskaper som fantes, er i ferd med å bli bygget ned - og dermed også de psykologiske hindringer som faktisk finnes.

Det er etter hvert en økende forståelse for at industrien i våre to land i vesentlig grad komplementerer hverandre og ikke opptrer som konkurrenter. Faktisk består ca. 2/3 av den norske eksporten til Sverige av innsatsvarer til svensk industri.

La meg så kort peke på hovedelementene i avtalen og de tre protokoller.

Først hovedavtalen om økonomisk samarbeid. Dette er en rammeavtale, som slår fast at partene skal oppmuntre, fremme og lette utviklingen og styrkingen av det økonomiske samarbeid og de økonomiske forbindelser mellom de to stater, særlig på industri- og energiområdene. Fra norsk side er vi

12.

naturlig nok mest interessert i et konkret, positivt industrisamarbeid, men ingen næringsgrener er utelukket.

De virkemidler som vi ønsker å bruke for å fremme det økonomiske samarbeidet er flere. Jeg skal ikke her komme inn på dem alle, men bare understreke at man skal oppmuntre til samarbeid mellom bedrifter og organisasjoner i de to land og samarbeide om skatteforhold, valuta- og kredittpolitiske og lovgivningsmessige forhold. Myndighetene i de to land skal m.a.o. legge forholdene best mulig til rette for et samarbeid på bedriftsplanet. Men det kan samtidig være grunn til å minne om at avtalen forutsetter at vi skal opptre innenfor rammen av våre internasjonale forpliktelser. Det er i både svensk og norsk interesse at det ikke er noen tvil på det punkt.

Vi skal søke å oppmuntre til samarbeidsprosjekter som kan bedre den internasjonale konkurransedyktighet for de to lands industri. Videre ønsker vi å legge opp til samordning av offentlige innkjøp der dette er hensiktsmessig for begge parter. Dette kan være aktuelt for anskaffelser innenfor såvel den sivile sektor som innen forsvarssektoren.

Protokollen om leveranser av olje fra Norge til Sverige fastsetter en forpliktelse for Norge til å sikre at minst 2 millioner tonn råolje eller oljeprodukter i 1983 og minst 2.5 millioner tonn i 1984 er tilgjengelig for det svenske marked. Forutsetningen for denne forpliktelse er at selskapene på de to sider kommer frem til konkrete avtaler. Disse skal bygge på markedspriser for

14.

langsiktige leveranser og ellers på et vanlig forretningsmessig grunnlag.

Etter 1984 vil leveranser utover det nevnte nivå være avhengig bl.a. av råoljetilgangen for norske selskaper, utviklingen av industri- og energisamarbeidet mellom de to land og markedsforutsetningene. Ved vurderingen av markedsforutsetningene vil det da være aktuelt å ta hensyn til situasjonen også på andre markeder enn det svenske.

Protokollen om opprettelse av et fond for norsk/svensk industrielt samarbeid slår fast at de to land i første omgang skal innbetale tilsammen 250 millioner svenske kroner.

Formålet med fondet skal være å yte støtte i form av lån til samarbeidsprosjekter mellom norske og svenske bedrifter til fremme av teknisk eller markedsmes-

sig utvikling på industriområdet. Prosjektene skal være av felles industriell interesse for de to land, og lån skal gis til risikopregede prosjekter. Forutsetningen er at prosjektene innen kort tid kan forventes å gi bedriftsøkonomisk lønnsomhet.

Den tredje av protokollene, som gjelder leveranser av elektrisk kraft fra Sverige til Norge, gir Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen en opsjon på kraftkjøp på inntil 2 twh/år. Leveringstiden skal være inntil 15 år regnet fra 1. januar eller 1. juli 1982, kan forkortes til 10 år ved oppsigelse.

Selv om prisen for kraftleveranser under avtalen vil være 21 øre/kwh, noe som vil bli dyrere enn tilsvarende utbygging av norsk vannkraft, legger vi vekt på at slike leveranser vil kunne være meget interessante som en midler-

16.

tidig løsning og i påvente av ferdigstillelse av norske kraftutbyggingsprosjekter.

For å summere opp den norske regjeringens vurdering av det samlede avtaleverk: Vi ser det som en pakke der det er rimelig balanse mellom de ytelser som de to land påtar seg, og som en ramme for en naturlig videreføring av det nære og omfattende økonomiske samarbeid som har utviklet seg mellom Norge og Sverige. Den økonomiske integrasjon mellom de to land, og i Norden for øvrig, er allerede kommet ganske langt.

Hverken avtalen eller noen av de tre protokoller vil tre i kraft før de er ratifisert, noe som fra norsk side ikke vil skje før saken har vært behandlet av Stortinget. Statsminister Fälldin og jeg tar likevel opp

arbeidet med å finne frem til egnede, konkrete tiltak i samsvar med avtalens bestemmelser. På begge sider har vi allerede hatt en foreløpig gjennomgåelse av disse spørsmålene. På denne bakgrunn har vi hatt en ny samtale under oppholdet her i Gøteborg, hvor vi er blitt enige om den videre fremdrift i arbeidet.

Mulighetene for en videre utbygging av industri- og energisamarbeidet vil i siste instans være avhengig av de beslutninger som bedriftene i våre to land selv treffer. La meg i denne forbindelse peke på enkelte likhetstrekk når det gjelder industriens rammebetingelser og situasjon i Sverige og Norge - likhetstrekk som i seg selv tilsier at mulighetene for økt effektivisering gjennom samarbeid utnyttes mest mulig.

Viktigst her er kanskje det høye kostnadsnivå

18.

som industrien i begge land arbeider under. Vi må se i øynene at Norge og Sverige også i årene fremover vil forbli høykostland. Den utfordring som vi på denne bakgrunn begge står overfor, blir å utvikle industriell virksomhet som, på tross av kostnadssituasjonen, vil kunne være konkurransedyktige. Et nøkkelord i denne forbindelse er høyteknologi som utnytter de meget godt kvalifiserte og stabile arbeidskraftressurser som finnes i våre to land.

I næringslivet har vi allerede flere eksempler på en utviklet og lønnsom høyteknologisk industri. Jeg er ikke i tvil om at et nærmere samarbeid over Kjølén vil kunne bety en viktig stimulans på dette området. Vi må legge forholdene til rette ikke bare for marginale forbedringer av eksisterende produkter og produksjonspro-

sesser, men enda mer for at nye idéer kan oppstå og omsettes i praktisk virkelighet. Det norsk/svenske industrifond som er etablert er ment som et virkemiddel i en slik utvikling.

For norsk industri er spørsmålet om markedsadgang og markedstilpassing langt på vei like viktig som vår konkurranseevne som følge av kostnadssituasjonen. Både norsk og svensk industri har et lite hjemmemarked og et samarbeid som bidrar til at begge land i større grad kan sees som ett marked, er interessant. Svensk industri er imidlertid betydelig mer internasjonal enn norsk industri og fra norsk side mener vi at et samarbeid med svensk industri kan være et meget nyttig bidrag i den internasjonaliseringsprosess som vår industri står foran.

Vi må også forberede oss på at eksport av tjenester i bredere forstand vil kunne bli viktig for oss i fremtiden. Handelen med tjenester er en faktor i verdensøkonomien, og det er ingen grunn til at ikke våre to land skal kunne dra full nytte av dette. Dette har kanskje ikke så direkte tilknytning til det avtaleverk som vi nå har fått i stand mellom våre to land, men jeg tror at det på sikt vil være av betydelig interesse også for oss.

Det rette industri- og forskningsmiljø kan fremme det idégrunnlag som er nødvendig for oss i årene fremover. De to lands myndigheter har en viktig oppgave i å bidra til utviklingen av et slikt miljø, og til å samarbeide om denne oppgave. Det er ikke her bare spørsmål om å øke tilgangen på forskningsmidler, men også om bistand til organi-

sering av felles norsk/svenske forskningsprosjekter og til tiltak som vil eksponere og utfordre industriforskningsmiljøet i våre to land mest mulig for impulser fra et bredere internasjonalt miljø.

Her vil det nye norsk/svenske industrifond, med sin forutsetning om vilje til satsing på risikopregede prosjekter, kunne spille en viktig rolle for den type oppgaver vi blir stilt overfor.

La meg til slutt si noen ord om forholdet mellom utviklingen av det norsk/svenske industri- og energisamarbeid og den norske regjeringens generelle politikk når det gjelder slikt samarbeid. Jeg minner her om at det lenge har vært vår linje at vi gjennom petroleumsvirksomheten også skulle bidra til å trygge en variert og leve-

dyktig norsk industri.

Av særlig betydning er konkurranseevnen til den del av industrien som ikke direkte eller indirekte kan tilpasse sin produksjon til varer knyttet til oljevirk-somheten. Samtidig utsettes den for konkurranse fra oljevirk-somheten om arbeidskraft og andre ressurser, med alt dette innebærer for hele kostnadsutviklingen. Både for å sikre denne tradisjonelle del av industrien og for å legge grunnlag for utvikling av ny livskraftig industri har det vært nødvendig å utnytte aktivt de muligheter som petroleumsforekomstene gir.

Hittil har dette bl.a. vært aktuelt i forbindelse med konsesjonstildelinger på sokkelen, der ett av flere vurderingskriterier har vært konsesjonssøkernes bidrag til vårt lands industrielle utvikling. Dette er

også et moment som kommer inn i forbindelse med langsiktige avtaler om leveranser av olje eller gass.

Vår politikk i dette spørsmål ble presentert våren 1979 i en egen stortingsmelding om energi- og industrisamarbeid. Den er senere kommet til uttrykk også i stortingsmeldingen om virksomheten på kontinentalsokkelen og i Industrimeldingen.

Det er en stor og vanskelig utfordring vi står overfor - i Norge såvel som i Sverige. Det er ikke nok for Norge at vi har oljen. Inntektene herfra er nemlig ikke tilstrekkelige - og vil heller ikke bli det - til å gi grunnlag for en fortsatt vekst i Norge. Derfor trenger vi også en vekstkraftig industri.

Hvordan skal vi så stimulere ny høyteknologi og

24.

bedret markedsadgang? Hvordan skal vi få et samarbeid på disse felter som medvirker til en positiv omstilling i begge land? Det er viktig at de to regjeringer hver for seg legger forholdene best mulig til rette for en slik utvikling. Den melding om norsk industris utvikling og fremtid som jeg tidligere har nevnt, inneholder forslag som søker å bidra til en nødvendig omstillingsprosess innenfor norsk industri.

Det avtalekompleks som vi nå har kommet fram til mellom våre to land, vil på sin side kunne gi viktige impulser i retning av en videre utvikling av det norsk/svenske økonomiske samarbeid - impulser som er av så stor betydning for vårt næringslivs alminnelige vekstvilkår. Vi ser avtalene i et bredt nordisk perspektiv om utvidet samarbeid mellom folk som står hverandre nær, historisk, kulturelt og sosialt.